

Notitie

Duurzame

Semarangstraat

1 juni 2019
(concept)

Onderwerpen

Notitie over mogelijkheden in de straat/wijk om iets te doen aan verduurzaming - een inventarisatie die nog verder uitgewerkt en geconcretiseerd kan worden.

1. Semarangstraat

- a) Groene stoeptegels (*Grunngras*)
- b) Groene gevels en daken
 - i. Portiek afdakjes
 - ii. Bijgebouwen/schuren
 - iii. Woon-complexen
- c) Verloren stukjes grond
 - i. Perkjes rond bomen
 - ii. Groenstrook naast pad binnenterrein
 - iii. Verloren grasveldjes binnenterrein
- d) Container tuintjes

2. Korrewegwijk

- a) Bio-diversiteit in de wijk
- b) Lucht, grond- en waterkwaliteit
- c) Gezondheid
- d) Afval & recycling
- e) Mobiliteit
- f) Wijkduurzaamheids centrum

SEMARANGSTRAAT

GrunnGras stoeptegels

Demonstratie van *GrunnGras* tegels in de Graaf Adolfstraat, Groningen. Deze tegel is ontworpen door de Groninger kunstenaar Martin Borchert, en bedoelt om wateroverlast tegen te gaan, en daarnaast om verkoeling te brengen.

<https://groningen.nieuws.nl/gemeente/798286/oranjebuurt-krijgt-als-eerste-wijk-grunngrastegels/>

Voor de Semarangstraat willen we deze tegels daarnaast ook gebruiken om het gebruik van auto's van delen van de stoep als parkeerplek tegen te gaan (of dat zal werken valt nog te bezien zolang het parkeerprobleem niet opgelost is, maar het is te proberen).

Noot:

In beginsel zou je de stoeptegels ook kunnen laten liggen en met een goede steenboor een gat van ca. 5 cm diameter boren in het midden van de stoeptegel om een vergelijkbaar effect te krijgen. Dat scheelt een hoop gesleep met stoeptegels en het eruit halen en weer betegelen van de stoep.

Groene gevels & daken

Mogelijkheden voor meer groen in de straat door gevels, daken en afdakjes te vergroenen.

Portiek afdakjes

Er zijn in de straat 7 huur complexen. Vooraan boven de AH (tegenover de parkeerplaats). Dan 2 complexen (2 verdiepingen) eigenaar/bewoners aan beide kanten. Verderop aan beide kanten 2 huur complexen van 3 hoog, ieder 7 portieken en nog iets verder aan beide kanten 2 huur complexen van 2 hoog, ieder 2 portieken. Daarachter nog twee gebouwen met grondgebonden woningen, ook 2 bouwlagen. En achterin 2 complexen van 4 hoog (rechter complex heeft ingang en straat adres a/d Molukkenstraat).

Voor de 4 complexen portiek flats van 3- en 2 hoog in het midden van de straat zijn er dus 18 portiekafdakjes (en samen met de overige huur-3 huurcomplexen) dus in totaal 21 afdakjes waar je lage beplanting op zou kunnen aanbrengen (lage tot middel hoge bloemen, gras of mos). Bijv. in een lage bak, vastgemaakt aan het afdakje, met aarde en een onderbekleding om te voorkomen dat aarde en plantmateriaal wegstroomt, maar overvloedig water wel weg kan stromen. Bij hevige regen gutst het water dan niet uit het regenpijpje (zonder afvoer) maar neemt de beplanting eerst het meeste water op.

Een bouwkundig onderzoek moet eerst uitwijzen wat de draagkracht is van de afdakjes, en de maat van de bak daarop aangepast worden. Ook een bak van 15 cm hoog van ca. 2,5 m bij 80 cm heeft nog altijd een volume van 300 liter, dwz. een gewicht van tot 300 kg aan water. Het dak moet dat gewicht wel

kunnen dragen, anders moeten de maten worden bijgesteld. Tevens dient het stormbestendig te worden vastgemaakt.

Daken en muren van schuren/bijgebouwen

Ook op daken en muren van kleine gebouwen kan in principe begroeiing worden aangebracht. Wel is dan een aandachts punt om de bouwkundige kwaliteit van de gebouwen na te gaan op het aspect van de vochthuishouding. De schuren bijv. zijn al vrij vochtig. Dus waarschijnlijk zullen er dan extra vochtwerende maatregelen genomen moeten worden om vochtproblemen te voorkomen.

Daken en muren van complexen/woongebouwen

Voor de oud-bouw complexen a/d Semarangstraat staan geen maatregelen gepland voor verduurzaming van de woningen. De portiekflats zijn label C. Bij een combinatie aan maatregelen om het thermisch rendement van de woningen te verbeteren en zelf energie op te wekken dmv. zonnepanelen kan ook gedacht worden aan begroeiing op dak en gevels. Belangrijk met name ook hier is bouwkundig onderzoek om vochtproblemen (die er bij beneden woningen vaak al zijn) te voorkomen en tegen te gaan.

Naast opvang van regenwater afvangen van fijnstof levert begroeiing ook vaak een bijdrage aan het thermisch rendement, dwz. de gevel of het dak wordt in de winter niet zo koud en in de zomer niet zo heet.

De regenafvoer die nu via de regenpijp linea-recta het riool inloopt zou bij gevel-begroeiing (behalve als bijv. voor klimop-achtige beplanting wordt gekozen) aan de buitenkant via de hele breedte vd gevel moeten worden geleid zodat de regenpijp water af kan staan aan de buitenste waterabsorberende laag waarop de begroeiing wordt aangeplant. Het meeste regenwater wordt dan door beplanting op dak en gevel opgenomen, en wordt het riool ontlast.

De gevel- of dakbeplanting vervangen echter niet de noodzaak om het thermisch rendement te verbeteren door extra isolatie aan te brengen, dus de energie kwaliteit zal eerst verbeterd moeten worden.

Voorts moet het isolatie materiaal worden afgeschermd tegen inwerking van UV licht, is soms een brandwerende laag nodig, en zijn maatregelen nodig om vocht buiten te sluiten. Alleen door de buitenste laag, waarin vochtabsorberend materiaal en tevens plantenvoedingsstoffen bevat is aangebracht, wordt regenwater doorgeleid en begroeiing aangebracht.

Aangezien de complexen in de straat allemaal plat dak zijn en op een klein deel na goed in de zon liggen zijn zonnepanelen op de daken, in combinatie met extra dakisolatie en groen dak, een geschikte maatregel ter verduurzaming. Ook de west-indische buurt kent vergelijkbare bebouwing met plat dak.

Op dit moment zijn er nog geen plannen vanuit de corporatie ter verduurzaming van de huurwoningen in de wijk, behoudens de aanpak van

label D woningen a/d west-indische kade. Wel hebben een aantal bewoners een verzoek ingediend om de mogelijkheid te onderzoeken van een groen dak en zonnepanelen. De salderings regeling loopt nog door tot 2023, zodat er in principe tijd is om al dit soort gunstig gelegen daken op die termijn van een groen dak en zonnepanelen installatie te voorzien. Uiteraard onder de bedinging dat corporatie en huurders hier mee instemmen en er ook anderszinds geen technische of financiële bezwaren voor bestaan.

Noot:

Aangezien er voor de woningen nu nog geen plannen zijn ter verduurzaming, maar het thermisch rendement (de warmte-efficiëntie volgens het energie label) op dit moment minder is dan ze zou behoren te zijn (min. label B vóór 2020), dient er rekening mee te worden gehouden dat er evt. alsnog in later stadium maatregelen genomen worden ter verhoging van het energie-rendement. Het plan om al vóór 2023 zonnepanelen te plaatsen op daken dient daar rekening mee te houden in de zin dat dak-isolatie aangebracht moet worden voordat overgegaan wordt op aanbrengen groendak en zonnepanelen omdat nadien dat niet mogelijk is.

Begroeiing op 'verloren' perkjes

Er zijn veel stukjes 'verloren' grond, dwz. grond die niet in gebruik zijn als tuin of grasveld of verwaarloosd zijn en niet bebouwd of betegeld zijn. Bijvoorbeeld op binnenterreinen. Zo kunnen perkjes rond bomen beplant worden met allerlei (wilde) bloemen of kleine struiken.

a. Perkjes rond bomen in de straat

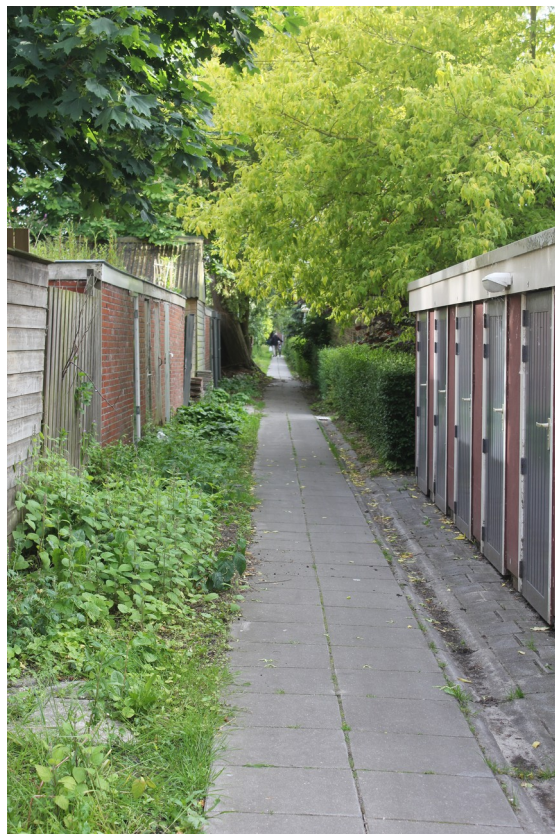

Een aantal jaren geleden zijn 2 van de 6 perkjes beplant en nog volop begroeid. Dit jaar zijn zaadmatten aangebracht voor de overige 4 perkjes.

Op dit deel vd stoep staan ook vaak auto's geparkeerd. De groenstrook zou verder doorgetrokken kunnen worden door stoeptegels (deels) te vervangen door *GrunGras* tegels (cq. gaten in tegels boren) of anderzijds de perkjes te vergroten. Hierbij moet wel overlegd worden tot waar groene tegels kunnen worden aangelegd ivm. met de toegankelijkheid van de trottoirs en mogelijkheid om te kunnen oversteken. De groenstrook moet daar geen belemmering voor vormen. Verschillende bewoners willen wel meewerken bij het aanleggen hiervan.

b. 'Verloren' groenstrook (strook naast pad op binnenterrein).

Afbeelding: Binnenterrein Semarangstraat/Celebesstraat. Het binnenpad is de grens tussen het corporatieve (Semarangstraat is vnl. corporatief) en eigenaren (Celebesstraat) gedeelte vd bebouwing.

Het enige gebruik vd grasstrook naast het pad (eigendom vd eigenaren Celebesstraat - de strook ligt tussen het binnenpad en de schuren vd. eigenaren Celebesstraat die meestal in vervallen staat zijn) is om afgezaagde taken en bladeren te deponeren. Veel schuren zijn in verval en buiten gebruik.

De grond is vaak vervuild met afval (glas, flessendoppen, etc.).

c. 'Verloren' grasveldjes

De schuren van de corporatieve woningen hebben aan één zijde een klein grasveldje. Dit jaar is de grasmatten vervangen en nieuw gras ingezaaid, maar zonder dat de vervuilde bodem is afgegraven en vervangen. Deze grasveldjes worden door niemand gebruikt, en omdat de grond vol glasscherven en ander afval zit, kan het ook nauwelijks dienst doen als grasveld/speelveld. Kinderen kunnen er althans niet veilig spelen door de vele glasscherven die er in de grond zitten.

Afbeelding: Schuren binnenterrein Semarangstraat/Celebesstraat met een groenstrook

Er zou dus niet veel aan verloren zijn om deze grasveldjes en de groenstrook naast het pad, met veelal vervuilde grond, af te graven en daar schone grond op te doen, en bijv. perkjes te maken met bloemen voor bijen of vlinders. Ook zou het binnenterrein plek kunnen bieden voor insecten-hotels en wormenbakken of kleine compost-installaties.

Container Toentje

Voorbeeld van container tuintjes (een gemeente ergens in de Randstad), bedoeld om afval te voorkomen in de omgeving van de ondergrondse afvalbak.

KORREWEGWIJK

Biodiversiteit

De Korrewegwijk is net als elk ander stedelijk gebied een steen-woestijn waarin de oorspronkelijke ecologie en bio-diversiteit plaats gemaakt heeft voor aangelegde parkjes en stukjes groen, geplante bomen en met betrekkelijk weinig bio-diversiteit aan beplanting. Alles staat netjes binnen de perken, en per perkje een mono-cultuur (één soort beplanting, bijv. struik of lage beplanting). Behalve bijv. langs de waterkant vh. molukken park komen er weinig wilde planten en bloemen voor.

Hoe het precies met de bio-diversiteit is gesteld is niet bekend, maar wellicht zijn er wel stedelijke notities over de bio-diversiteit in de stad en/of de wijk. Bijv. mbt. bijen- en insectenpopulatie, bodem-leven, vogel soorten, vlinders, etc.

Bodem kwaliteit

Ook de kwaliteit van de grond, het water en de lucht speelt een rol. Wat is hierover bekend? Worden er stedelijk metingen gedaan? Zijn hier nota's over?

Het destijds gesaneerde gasfabriek terrein bijv., daarvan is bekend dat een deel van de giftige stoffen langzaam door de bodem diffunderen en als een olie-vlek zich langzaam uitbreidt. De giftigheid zal dan welliswaar wat afnemen na verloop van tijd door verdunning.

Luchtkwaliteit

Fijnstof is in alle stedelijke gebieden een nog altijd veelvoorkomend probleem. De oplossing: meer groen maar ook diverser groen, groen bedekking van daken en gevels, en bijv. half-open stoep-tegels dragen bij aan betere luchtkwaliteit, reguleren ook de water-afvoer naar riolen waardoor die niet overbelast raken, en dragen bij aan verkoeling. En ze verbeteren de leef-omgeving en dragen bij aan meer welzijn. Daarnaast het voorkomen van uitstoot door verbrandingsmotoren en houtkachels.

Gezondheid

Een niet minder belangrijk aandachtspunt voor de wijk is de gezondheid. Naast kwaliteit van bodem, lucht en grond ligt de voornaamste oorzaak voor de aantasting van de gezondheid in voedingsgewoonten, gebruik van allerlei verslavende middelen en medicijngebruik en beweging.

Afval & recycling

In de hele wijk wordt huishoudelijk afval ingezameld via ondergrondse containers. Papier, glas en chemisch afval wordt gescheiden ingezameld.

Grofvuil kan men zelf wegbrengen naar de afval-breng stations, en per buurt wordt eens per jaar (op aanvraag) een milieu-straat georganiseerd.

Even buiten de wijk, a/d Oldebarneveldtlaan in de Hoogte/Selwerderwijk is er een oud schoolgebouw waar meerdere activiteiten zijn op het gebied van recycling, zoals een voedsel-initiatief (*Free-café*) tegen voedselverspilling, kleding herstel, potten-bakken, een fietsen maker, etc. Ook staat daar een demonstratie exemplaar van een wormen-hotel (composterings eenheid).

Mobiliteit

De bereikbaarheid vd wijk per bus en fiets is goed, zij het dat de wijk door een paar drukke verkeersaders (Asingastraat, Bedumerweg, Sumatralaan, Kapteynlaan, Korreweg) doorkruist cq. geflankeerd wordt. Een groot deel vd wijk heeft betaald parkeren muv. de nieuw- en west-indische buurt. Het parkeerprobleem is daar groot, met als gevolg veelvoorkomend parkeren op stoepen en aan de rand vh. molukkenpark.

Betaald parkeren is niet de enige mogelijke oplossing (hoewel het wel parkeer-toerisme voorkomt), een betere oplossing is als auto's die weinig gebruikt worden (waar letterlijk het gras onder groeit) die een parkeerplek innemen vervangen zouden kunnen worden door (electrische) deel- of huurauto's die in deels nog lege parkeer-garage's kunnen worden geparkeerd. Dat scheelt nl. parkeerplekken, terwijl de mate van auto-mobiliteit er niet door wordt aangetast. Dit kan voor auto-bezitters die maar weinig gebruik maken van de auto een aantrekkelijk alternatief zijn, dwz. toch auto-mobiel kunnen zijn op de momenten dat je een auto nodig hebt, maar niet de volledige kosten voor het in bezit houden van een auto hoeven dragen. Voorzover bekend heeft

de gemeente hier nog geen beleid op, maar zou het aan te bevelen zijn in de toekomst beleid in die richting te ontwikkelen (dwz. een verleidelijk aanbod doen aan automobilisten die weinig gebruik maken van hun auto, dus de auto kunnen inruilen voor een deel-auto of anderszinds duurzame mobiliteit wordt aangeboden). Het uitrollen van laadpalen voor elektrische auto's en overgang op elektrisch rijden *alleen* is niet voldoende omdat het de parkeerproblemen niet verhelpt.

Daarnaast zou ook een buurt-taxi voor de wijk wellicht een uitkomst zijn.

Wijkduurzaamheids centrum

Ter versterking van de genoemde aandachtspunten, zoals verloren stukjes grond inzaaien als bloemen/bijen/vlindertuin, gevelbeplanting, groene daken, bijen/insecten/wormen hotels, compostinstallaties, is het dus nodig om een plek te hebben waar materialen, kennis en gereedschappen en transportmiddelen aanwezig zijn om dit soort projecten van bewoners te kunnen ondersteunen.

Afbeelding: Gebouw Aletta Jacobshuis, Oldebarneveldlaan, de door 'de Verwondering' aangelegde moestuin aan de voorkant van het gebouw. Aan de achterzijde is er ook nog een bewoners moestuin.

De genoemde locatie (Aletta Jacobshuis) heeft in potentie daarvoor al een aantal functies in huis, en zou ook de andere genoemde functies kunnen ondersteunen. Op dit moment wordt het gebouw gerund door *E-danz*, waarbij de focus dus ligt op bewegings activiteiten zoals Yoga waarvoor een aantal klaslokalen worden gebruikt (in de huidige opzet is dat maar deels een buurt-gerichte activiteit - voor de financiering van de locatie zijn meer buurtgerichte activiteiten nodig, momenteel worden daar overdag lunches georganiseerd om meer buurtbewoners bij het gebouw te betrekken).

Maar op het schoolplein is genoeg ruimte voor opslag rest-materialen (zoals pallet-hout, compost, etc.) en voor opslag van gereedschap en een werkplek zou een lokaal/ruimte vrijgemaakt kunnen worden als werkplaats, om bijv. zelf een wormenbak/compost installatie, insectenhotel of plantenbak etc. te maken. En zou daar de deskundigheid moeten zijn om dat soort projecten te begeleiden.

Voor bijv. aanleg van bijen/vlinder tuinen of perma-cultuur tuinen zouden daar verschillende bloemenzaden mengsels via de groothandel kunnen worden ingekocht en gedistribueerd voor diverse projecten in de wijk voor aanleggen van bloemen-perkjes. Eveneens zou bijv. compost of schone aarde via zo'n wijkduurzaamheids centrum in de wijk kunnen worden gedistribueerd.

De functies van zo'n wijkduurzaamheids centrum (voor de gezamenlijke wijken de Hoogte & de Korrewegwijk¹) zijn dan ongeveer als volgt:

- Een werkplaats voor de wijk met gereedschappen die ter plekke gebruikt kunnen worden (met o.m. ook een *repair-café*), zoals hout- en metaalbewerking, plastics, electrisch en electronica.
- Evt. ook uitleen van gereedschap en transportmiddelen (bakfiets, aanhangwagen, electrisch transport wagentje).
- Dépôt/inzamelingsplaats voor (bruikbare) rest-materialen (bijv. pallet-hout maar ook composteerbaar organisch materiaal).
- Voedsel-initiatieven tegen voedselverspilling.
- Distributie of uitruil van stekjes en zaden en compost.
- Activiteiten in de sfeer van preventieve gezondheidszorg (dwz. met name gericht op preventieve activiteiten zoals op het gebied van voeding en beweging).
- Ondersteuning buurt- en bewoners gerelateerde activiteiten & initiatieven, zoals ondermeer duurzaamheids initiatieven voor straten en binnenterreinen (groene daken, compost-installatie/wormen/insecten-hotel, bijen/vlinder tuinen, etc.).
- Ondersteuning van duurzaamheids/bewoners initiatieven in de wijk met o.m. kennis en voorlichting (bijeenkomsten, documentatie) over dit soort thema's/initiatieven.

Groningen,

1 juni 2019

E-mail: duurzamekorrewegwijk@gmail.com

GitHub: <https://github.com/duurzamekorrewegwijk/DuurzameKorrewegwijk>

1 Voor een deel vd. Korrewegwijk is deze locatie wellicht te ver weg, maar een dergelijk centrum zou ook bijv. in de Oosterparkwijk nuttig kunnen zijn, en mogelijk is daar ook locatie voor een dergelijk centrum.

BIJLAGEN

(nog aan te vullen)

Feiten en cijfers over:

1. Gemiddelde energie-gebruik in de Korrewegwijk (gas / electra).
2. Aantal gasloze woningen per 2019.
3. Aantal zonnepanelen installaties/zonnepanelen per 2019 en gemiddelde jaarlijkse opbrengst.
4. Verdeling van de woningen over de energie-labels.
5. Gemiddelde hoeveelheid huishoudelijk afval in kg per huishouding, en samenstelling van dit afval (organisch, plastic, blik, overig).
6. Gemiddelde hoeveelheid grofvuil in kg per huishouding, en samenstelling van dit afval (hout, metaal, etc.).
7. Metingen/rapporten over:
 - a) Luchtkwaliteit
 - b) Bodemkwaliteit
 - c) Waterkwaliteit (oppervlakte water, zoals vijvers)
8. Metingen/rapporten over bio-diversiteit.

AANTEKENINGEN

Waar moet dat heen, hoe zal dat gaan? Waar komt die rotzooi toch vandaan?

In de hedendaagse discussie over de klimaat- en milieuproblemen kan het vraagstuk ten aanzien van de oorzaak cq. het schuld vraagstuk niet worden vermeden. Neem bijv. het vraagstuk van de plastic vervuiling, wordt onwillekeurig het vraagstuk altijd neergelegd bij de consument die door zijn/haar consumptie gedrag als hoofdverantwoordelijke neergezet wordt voor dit vervuilingsvraagstuk, en daarmee ook navenant wordt doorbelast voor deze consumptie middels verpakkingstax, afvalstoffen heffing, etc.

Als we het hebben over het totaal van het menselijk gedrag, waarbij we naar mate dit gedrag milieu- en klimaatproblemen veroorzaakt dit als zijnde slecht gedrag kan worden gekwalificeerd, dan is de hamvraag dus: wie of wat veroorzaakt dat gedrag?

Ongeacht het feit dat ook individueel gedrag (dwz. keuzes die een individu maakt) mede tot de oorzaken behoort, is echter de redenering dat dit totale vraagstuk kan worden afgedaan en opgelost met de redenering dat al dit soort verschijnselen de consequenties zijn van individueel menselijk gedrag, en dus de enige en voldoende oplossing er (slechts) uit zou bestaan dat het individue zijn/haar gedrag zou dienen aan te passen.

Het probleem van deze redenering is echter als volgt:

1. We kwalificeren allereerst de verschijnselen die deze aantasting voor natuur, ecologie en gezondheid als zijnde vormen van slecht menselijke / individueel gedrag. Individueel gedrag van mensen, dus de verschijnselen van de aantasting van natuur, gezondheid, etc., worden hierin dus aangeduid als de gevolgen.
2. Anderzijds schrijven we die gevolgen (het fenomeen: 'slecht menselijk gedrag') toe aan individueel menselijk handelen/gedrag, waarbij dus individueel menselijk gedrag de oorzaak is van die verschijnselen.
3. Individueel menselijk gedrag, dus de verschijnselen die we catagoriseren als de aantasting van natuur, ecologie en gezondheid, etc., worden dan op één en hetzelfde moment gezien als zowel oorzaak als gevolg, nl. 'gedrag van mensen'.

De benadering, kortom, dat we al dit soort verschijnselen slechts zouden kunnen kwalificeren als vormen van individueel menselijk gedrag, en de enige mogelijke oplossing dan slechts zou kunnen zijn dat elk individu zijn/haar gedrag wijzigt heeft nl. in eerste instantie het probleem dat deze verklaring de vraag naar wat de feitelijke oorzaak van dat gedrag is, in uiteindelijke zin niet oplost, maar opnieuw opwerpt.

Een redenering als zou daarover verder niets kunnen worden beweerd of verklaard anders dan dat 'gedrag van mensen' (het verschijnsel/gevolg) als verklaringsgrond heeft 'gedrag van mensen' waarbij één en hetzelfde fenomeen (nl. 'gedrag van mensen') zowel oorzaak als gevolg is, is daarom feitelijk een doodlopende cirkel redenering.²

Waar deze redenering tekort schiet kan worden verduidelijkt aan de hand van konkrete voorbeelden waaruit blijkt hoe consumenten-gedrag op grote schaal feitelijk wordt beïnvloedt.

Neem bijv. het fenomeen obesitas, dwz. de overconsumptie van teveel vetten en suikers met name, wat nu wereldwijd één van de grootste aantastingen is voor de gezondheid, en hoe dat is ontstaan. Een programma hierover op de publieke zenders over dit fenomeen obesitas, en hoe men dat via allerlei

2 Ook ongeacht het feit dat je door individueel gedrag die vicieuze consumptie/productie cirkel kunt doorbreken door bepaalde vormen van consumptie af te zweren (geen vlees eten, geen auto kopen, niet vliegen, bewust consumeren, etc.) op individueel niveau, maar dit laat die vicieuze cirkel van consumptie/productie wel voort bestaan, en sorteert als geheel dus te weinig effect.

voedsel programma's tracht tegen te gaan, liet echter zien dat onze hedendaagse 'snack-cultuur' niet zomaar is komen aanwaaien, en niet een spontaan verschijnsel is geweest waarin (zonder externe oorzaak of reden) we opeens zijn gaan snacken, maar een gevolg is geweest van de introductie van nieuwe voedingsproducten door producenten/bedrijven in hun streven naar omzetverhoging en maximalisering van de winsten.

Een zelfde soort verklaring kan bijv. worden gevonden voor de hedendaagse autocultuur. Tot de jaren vijftig had de VS bijv. nog een uitgebreid netwerk van openbaar vervoer. In het belang van de auto- en olie-industrie en om het individueel auto bezit aan te moedigen is dat netwerk van openbaar vervoer bewust ontmanteld en ingeperkt.

Kortom, er zijn in concrete gevallen wel degelijk externe factoren aanwezig die het collectief gedrag van mensen beïnvloeden en aansturen. De stelling is dan ook dat waar die externe (maatschappelijke) factoren enerzijds een probleem hebben gecreëerd, ze anderzijds ook een belangrijke rol kunnen spelen bij het oplossen en verhelpen ervan.

Neem bijv. het veelvuldig voorkomen van zwerfafval zoals plastic flesjes en blikjes. In Nederland wordt op dat soort verpakkings materialen geen statie-geld geheven, in Duitsland wel. De gevolgen daarvan zijn zichtbaar, nl. dat in Duitsland plastic flesjes en blikjes vrijwel niet voorkomt als zwerfafval.

Veel van onze hedendaagse milieu-problemen kunnen naar analogie hiervan worden opgelost door instrumenten te ontwikkelen waardoor goed gedrag beloond wordt en slecht gedrag beboet. Dat moet niet slechts de eind-gebruiker/consument betreffen, maar met name ook de producent. De werkelijke macht over hoe en wat er geproduceerd wordt ligt immers voornamelijk bij producenten, niet bij consumenten. Maar producenten hebben veel macht en hebben machtige politieke lobby's waardoor vooralsnog een belangrijk deel van noodzakelijk te nemen effectieve maatregelen uitblijft.

Zo is in de politieke besluitvorming rond klimaat beleid bewust aangestuurd om niet te streven naar een algemene CO₂ heffing, met als gevolg dat gasgebruikers daardoor onevenredig zwaar worden belast, en daarnaast ook onevenredig dure maatregelen moeten worden genomen om gasgebruik te minderen, terwijl maatregelen elders (naar blijkt) goedkoper en effectiever zijn. Ook de doorrekening van de kosten van klimaat beleid zijn om die reden bewust over de verkiezingen heen getild.

De drogredenering daarbij is ook nog dat die overmatige focus op het terugdringen van aardgas niet alleen goed is voor klimaat maar ook van belang is voor Groningen, terwijl kan blijken dat de dupering van de aardbevingslachtoffers nog onverminderd doorgaat, de schadeloosstelling veel te lang op zich laat wachten, en niet kan worden verwacht dat langs de huidige weg en tempo van het 'gasloos' maken van woningen, beide doelstellingen (lager niveau van aardgaswinning om aardbevingen te voorkomen en lagere CO₂ uitstoot om de klimaat doelen) die doelen op tijd gehaald kunnen worden, alsook onevenredig kosten met zich meebrengt (in veel andere sectoren blijkt immers dat men een zelfde investering meer CO₂ kan worden bespaard), die daarnaast ook nog onevenredig drukt op de koopkracht van de bevolking, en daarbinnen onevenredig zwaar drukt op de laagste inkomens.

En die laatste groep is dan ook nog dubbel de klos, omdat investeringen die nodig zijn om in de corporatie sector de woningen te verduurzamen (minimaal label B voor 2020, zo was de afspraak) daar via andere wegen, nl. de verhuurders-heffing³ worden weggeplukt, en veel huurders dus met hogere energie-lasten komen te zitten, maar afgesproken maatregelen om het energie-rendement te verbeteren voor een groot deel niet worden nageleefd.

Maar hier ligt dan ook een actie-punt voor huurders en corporaties, die nl. beiden last hebben van die verhuurdersheffing, door het maatschappelijk debat aan te zwengelen over de noodzaak om die verhuurdersheffing af te schaffen, zodat corporaties hun maatschappelijke taakstelling kunnen uitvoeren (bouwen van voldoende betaalbare sociale woningen en verduurzaming van de

3 De verhuurdersheffing is een heffing op de waarde van de woningen van het corporatieve bezit, een heffing die ingevoerd is om de door massale speculatie op de woningmarkt door de hypotheek-verstrekkende banken, die bijna het gehele wereldwijde financiële systeem deden instorten, ingestorte huizenmarkt weer 'vlot te trekken' (op naar de volgende woningmarkt zeepbel...).

woningvoorraad) en huurders niet onevenredig hoge energie-lasten hebben, en via verduurzaming van de woning daarin gecompenseerd worden.

In plaats van het belasten van woningstichtingen die geen winst-doel hebben maar enkel een maatschappelijke taak, zou die belasting-heffing beter neergelegd kunnen worden bij de bedrijven die door allerlei onduidelijke constructies in NL geen winstbelasting betalen.

